

logie gebruikt? Wanneer men het artikel van Prof. Van Gelderen over Chronologie in de Chr. Encyclopaedie leest, ziet men, dat deze geleerde verschillende hypothesen opstelt en volgens de inductieve methode naar een oplossing zoekt. Wanneer men aan de resultaten van een inductief onderzoek, zooals Hepp schijnt te meenen, niet al te veel waarde kan hechten, zal de theologie daar de onaangename gevolgen van ondervinden.

Hepp meent, dat men door een deductieve redeneering meer zekere resultaten zal bereiken. Men moet wel in het oog houden, dat dan noodig is, dat de praemisse juist is en dat de gevolgtrekkingen met onfeilbare logica eruit afgeleid zijn. Bij de bespreking van Hepps aardlagen-theorie, die hij in de vijfde lezing geeft, zullen wij er op moeten wijzen, dat zijn praemisse onjuist, althans niet als een uitspraak der Heilige Schrift mag worden beschouwd. In dat geval kan men aan de conclusies, die eruit zijn afgeleid, zelfs wanneer dit naar de strengste logica geschiedde, geen waarde hechten.

Het is een veel voorkomende fout, dat men zijn eigen Schriftopvatting met de Schrift zelf identificeert en dan deze Schriftopvatting voor onfeilbaar houdt. Wanneer men Zöckler, *Geschichte der Beziehungen zwischen Theologie und Naturwissenschaft* ¹⁾ bestudeert, ziet men dat dit een voortdurende bron van strijd en verwickelingen geweest is. Meermalen hebben theologen conclusies, die zij te goeder trouw deductief uit hun Schriftopvatting hadden afgeleid, later moeten herroepen.

Men zal hiertegen aanvoeren, dat de natuuronderzoeker ook gewoonlijk zijn opvatting van de natuurwetten met deze wetten zelf identificeert. Deze tegenwerping heeft wel eenigen grond. Ook voor den natuuronderzoeker is groote voorzichtigheid geboden. Men dient er echter wel op te letten, dat de methode en de ontwikkeling van het natuuronderzoek meebrengt, dat wij mogen vertrouwen de waarheid steeds meer te benaderen. Wanneer wij door voortgezet onderzoek, door verfijning van instrumenten en verbetering van methoden een vijfde benadering bereikt hebben, mag men ons de ruwheid en onnauwkeurigheid van de eerste benadering niet meer verwijten. Toen Columbus terugkwam uit Amerika, gaf hij een beschrijving van dat werelddeel, die, naar onze begrippen, zeer

1) Gütersloh, 1877.